

Ο Επιτάφιος του Σεφέρη, το Πάσχα του Ελύτη

Από το Πάσχα των καθολικών στο Ναύπλιο του 1841 ως την περιφορά του Επιταφίου που παρακολούθησε ο Γιώργος Ιωάννου στην Ομόνοια το 1980, η Μεγάλη Εβδομάδα έχει αποτυπωθεί στα ημερολόγια, τις επιστολές και τα διηγήματα των σημαντικότερων συγγραφέων.

Γιώργος Σεφέρης

Η ιστορία των Επιταφίων μου

«Χθες, Μεγάλη Παρασκευή, πήγα στον Επιτάφιο. Κάποτε να μου θυμίσεις να σου πω την ιστορία των Επιταφίων μου. Λογάριασαν πολύ στη ζωή μου. Σε κάθε κόψη που έστριβα, έβλεπα χθες, καθώς στεκόμουν επίσημος και τελετουργικός με το κερί στο χέρι, κι έναν Επιτάφιο. Ο χτεσινός πλούτισε τη συλλογή μου. Ήταν ο πιο καθωσπρέπει που είδα ποτέ μου. Φράγκικη πολυφωνία (Η ζωή εν τάφω είχε γίνει Τραβιάτα ξεψυχημένη): Φράκα. Ασπρα γάντια. Χρυσασικά. Κόκκινα κι άσπρα ροδοπέταλα, τόσο περιποιημένα, που μοιάζαν από celluloid. Κι η απαραίτητη εγγλεζοχιώτικη προφορά: κατ (h) ετ (h) έθης Κριστ (h) έ. Ο ωραιότερος και ο πιο αληθινός που είδα ήταν εκείνος που περνούσε με κλαπαδόρες κάτω από τον Παρθενώνα, τ' Αϊ-Δημήτρη του Λουμπαρδιάρη. Συλλογίστηκα και τη Στέρνα και μου φάνηκε καλή και σωστή στον τόνο της. Λέω να τη δημοσιέψω το Σεπτέμβρη, μόνη. Τι λες; Μου μένει ακόμη ένας Επιτάφιος εδώ, κι έπειτα θα μπορέσω να αντικρίσω το Αιγαίο. Είναι όμως τόσο μακριά κάποτε ο άγιος Επιτάφιος...».

(«Μέρες Β'» του Γιώργου Σεφέρη, Εκδόσεις Ικαρος 1975. Η καταγραφή στο ημερολόγιο του ποιητή αντιστοιχεί στις 30 Απριλίου 1932, περίοδο κατά την οποία εργάζεται στο Λονδίνο ως διευθύνων του Ελληνικού Γενικού Προξενείου).

Γιώργος Ιωάννου

Τα χαμαυπεία του λιβανιού

«Βγαίνοντας από την εκκλησιά ο Επιτάφιος, τράβηξε πρώτα πλάγια, κώπηκε μες στις γειτονιές με τα κλειστά, όπως είπαμε, ισόγεια, με τα χαμαιυπεία του λιβανιού, και δεν τον είδαμε σχεδόν καθόλου, άλλωστε στην αρχή είναι μπουλουκι πάντοτε, ώσπου να συνταχθεί, να βρει τον ήχο του και το ρυθμό του, να πάρει ν' αναδίνει μυρωμένο θάνατο,

φτάνοντας στο κορύφωμα στο τελευταίο ιδίως στάσιμο, όπου όλοι έχουνε πιάσει πια το ρόλο τους, τον εκτελούνε στην εντέλεια, τόσο που θέλει χρόνο ολόκληρο για να εξατμισθεί αργότερα. Πάντως, ακούσαμε τις πρώτες νότες του ν' απομακρύνονται και ήταν η μοναδική ίσως στιγμή που νιώσαμε ένα σφίξιμο, που μέναμε έτσι μακριά από το πλήθος και το συρφετό, ενώ εκεί ανήκαμε, μπορούσαμε να είμαστε κι εμείς κατόπι του, σπκώνοντας σκόνη τερφή με τα ποδάρια μας, μα ώσπου να διαλογιστούμε αυτά, πιάσαμε θέσεις στο παράθυρο να δούμε τον λαμπρό του γυρισμό στο λαξευτό μνημείο του. Και όταν πήρε η κυκλοφορία να παραλύει, να προηγούνται τα μικρά παιδιά, ν' ανάβουνε κεριά στα υψηλά πατώματα, ετοιμαστήκαμε κι εμείς να απολαύσουμε το μέγα θέαμα, στο σκότος μέσα της κρεβατοκάμαρας».

(Απόσπασμα από το διήγημα του Γιώργου Ιωάννου «Επιτάφιος θρήνος», που περιέχεται στην ομότιτλη συλλογή, Εκδόσεις Κέδρος, 1980, 1985).

Πάσχα Καθολικών στο Ναύπλιο του 1841

Σεβασμιότατε,

Θεωρώ υποχρέωσή μου να σας πληροφορήσω για τον τρόπο με τον οποίο γιορτάσαμε εδώ στο Ναύπλιο τη Μεγαλοβδομάδα και το Άγιον Πάσχα. Στις ιερές ακολουθίες της Μ. Πέμπτης, Παρασκευής και Σαββάτου, τους θρήνους και άλλους ύμνους του Αγίου Πάθους έψαλαν ο Ιταλός μοίραρχος Αντώνιος Morandi και ο Γάλλος συνταγματάρχης Ιλαρίων Αύγουστος Touret.

Ανήμερα του Πάσχα έψαλα τη λειτουργία της Αναστάσεως στις 10 το πρωί. Παρέστησαν ο στρατηγός D' Almeida, οι καθολικοί αξιωματικοί και όλοι οι πιστοί. Η εκκλησία μας ήταν υπερπλήρης. Η χορωδία εξετέλεσε με μεγάλη επιτυχία τα ψαλτά μέρη της λειτουργίας. Όλοι είχαν να πουν τα καλύτερα για την λόγια τάξη και την σιωπή που επεκράτησαν κατά τη διάρκεια της τελετής.

Το μεσημέρι με κάλεσε στη τράπεζα του ο συνταγματάρχης κ. Touret. Συνέφαγαν μαζί μας ανώτεροι Γάλλοι αξιωματικοί και ο κ. Morandi ο οποίος κάλεσε τους συνδαιτυμόνες να πουν στην υγεία του καλού μας ποιμένα, του Σεβασμιότατου Αλοϋσίου Blancis. Όλοι μαζί ευχηθήκαμε για τη μακροήμερη σού σας.

Τη Δευτέρα του Πάσχα προσκλήθηκα από το στρατηγό D' Almeida ο οποίος μου ζήτησε να σας μεταφέρω τις ευχές του ιδίου, της συζύγου και του γιου του. Και οι τρεις παρακαλούν για την ευλογία σας. Σας πληροφορώ, Σεβασμιότατε, ότι ένα ζευγάρι Βαυαρών που συζούν από έξι μήνες, μου ζήτησαν

να τελέσω τους γάμους τους, για να απαλλαγούν από την κατάσταση της αμαρτίας. Μου παρουσίασαν τις βεβαιώσεις ότι δεν έχουν συνάψει μέχρι τώρα γάμο. Επειδή όμως ο άντρας είναι διαμαρτυρόμενος, τους είπα ότι οφείλω να έχω την άδειά σας.

(Από επιστολή του εφημερίου Γεωργίου Δούναβη προς τον Επίσκοπο Καθολικών Σύρου Αλοϋσιο Μ. Blancis, 16 Απριλίου 1841)

Αγγελος Βλάχος

Πάσχα για την κυβέρνηση του Καΐρου

«Πέρασαν Μεγάλη Πέμπτη, Μεγάλη Παρασκευή, Μεγάλο Σάββατο και ήρθε το Πάσχα, το τερπνόν, Πάσχα το τρισάγιον, Πάσχα, Κυρίου Πάσχα και το Λονδίνο μηδέ ακούγεται, μηδέ γρικιέται. Ποιο ήταν το τόσο σοβαρό θέμα, το εθνικό θέμα, που απασχολούσε τον Γεώργιο και τον κρατούσε στο Λονδίνο, ενώ η κατάσταση σφάδαζε στη Μέση Ανατολή; Εγάνωνα το μυαλό μου και δεν έβρισκα απάντηση. Μήπως ήταν πρόσχημα και ήθελε ο Γεώργιος ν' αφήσει να εκτραχυνθεί η κατάσταση ακόμη περισσότερο ώστε να εξασφαλιστεί η αγγλική επέμβαση;.. Υπόθεση διατυπώνω, ακόμη και σήμερα, λέγοντας ότι εκείνο που τον κρατούσε στο Λονδίνο ήταν η ανάγκη να εξασφαλίσει την αγγλική παρουσία στην Ελλάδα, επειδή η προέλαση των Ρώσων προς την Κεντρική Ευρώπη και τα Βαλκάνια ήταν ταχύτατη και ο Γεώργιος ανησυχούσε πολύ μήπως η Ελλάς «απελευθερωθεί» από τον Ερυθρό Στρατό που θα έβρισκε επί τόπου έτοιμη κυβέρνηση κομμουνιστική, το ΕΑΜ... Την Δευτέρα του Πάσχα, 10 Απριλίου έφθασε, επιτέλους, ο Γεώργιος στο Κάιρο και άρχισε αμέσως διαβουλεύσεις με τον Τσουδερό και με τους άλλους πολιτικούς. Όλοι του συνέστησαν - και ο Τσουδερός - ν' αναθέσει την εντολή στον Σ. Βενιζέλο και το δέχθηκε».

(Απόσπασμα από το «Μια φορά κι ένα καιρό ένας διπλωμάτης» - α' τόμος, του Αγγελου Σ. Βλάχου, Βιβλιοπωλείον της Εστίας. Ο διπλωμάτης αναφέρεται στα γεγονότα που οδήγησαν στη βραχύβια εξόριστη κυβέρνηση του Σοφοκλή Βενιζέλου, στις 14 Απριλίου 1944. Εχοντας χάσει την ευρύτερη λαϊκή αποδοχή που απολάμβανε μέχρι τότε, ο έλληνας πολιτικός θα αναγκαστεί να παραιτηθεί δώδεκα ημέρες αργότερα προκειμένου να σχηματισθεί η κυβέρνηση εθνικής ενότητας υπό τον Γεώργιο Παπανδρέου).

Ελύτης και Εμπειρικός στη Μυτιλήνη

«Την άνοιξη του 1935, ο ποιητής Ανδρέας Εμπειρικός κι εγώ αποβιβαζόμασταν στο λιμάνι της Μυτιλήνης. Μια πρόσκληση να περάσουμε τις ημέρες του Πάσχα σε σπίτι φιλικό ήταν η αφορμή. Αλλά η αιτία η βαθύτερη ήταν να βαδίσουμε πάνω στα ίχνη που δεν μπορεί παρά να είχε αφήσει, πεθαίνοντας εκεί ένα χρόνο πριν, ο λαϊκός ζωγράφος Θεόφιλος. (...) Από δρόμους άφτιαχτους, κακοτράχαλους, μισοπατημένους απ' το βλαστομάνημα του Μαγιού, προωθηθήκαμε ως τις πιο ξεμοναχιασμένες άκριες του νησιού, ως τα πιο λιγούσχυνα χωριά και δεν αφήσαμε καφενείο για καφενείο που να μη σταματήσουμε».

(Από το βιβλίο του Οδυσσέα Ελύτη «Ο ζωγράφος Θεόφιλος», Εκδ. Γνώση).